

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та
інфраструктури
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу

КОЛЕСНИК Тетяна Ігорівна

**Фінансова звітність як інформаційна база економічної
діагностики діяльності підприємства / Financial reporting
as an information base for economic diagnostics of enterprise
activity**

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма – Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи ОБАм-22
Т. І. Колесник

Науковий керівник:
д.е.н., професор Р. Ф. Бруханський

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«___» _____ 2024 р.

Завідувач кафедри
_____ **Р. Ф. Бруханський**

ТЕРНОПІЛЬ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Поняття, роль та значення фінансової звітності як інформаційної основи економічної діагностики за діяльністю підприємства.....	6
1.2. Зарубіжний досвід формування фінансової звітності та можливості застосування його деяких сегментів в Україні.....	14
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ Й МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТА ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ.....	18
2.1. Організація й методика складання та подання балансу та звіту про фінансові результати.....	18
2.2. Організація та методика формування і подання інших форм фінансової звітності.....	29
РОЗДІЛ 3. ВИКОРИСТАННЯ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДІАГНОСТИЦІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	33
3.1. Суть, основні завдання та напрямки економічної діагностики діяльності підприємства.....	33
3.2. Економічна діагностика показників наявності, структури та змін у складі активів, капіталу і зобов'язань підприємства та їх економічна діагностика.....	38
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49

ВСТУП

Актуальність теми. Провідну роль у системі інформаційного забезпечення економічної діагностики діяльності підприємства відіграє фінансова звітність. Вона дає змогу створити надійний фундамент для функціонування та розвитку в підприємстві інформаційних масивів даних, які слугують каталізаторами для ухвалення стратегічних та оперативних управлінських рішень у економічній діяльності підприємства.

Проблеми фінансової звітності як інформаційної бази економічної діагностики діяльності підприємства висвітлені в наукових публікаціях Атамаса П. Й., Безверхого К. В., Бондарєва Т. Г., Голова С. Ф., Гринчишина Я. М., Коваленко Г. В., Ковальової Т. В., Колесніченко А. С., Коробко О. М., Корягіна М. В., Коцюби О. С., Куцика П. О., Кучеренко Т. Є., Левицької С. О., Легенчука С. Ф., Лучка М. Р., Малишкіна О. І., Михалевич С. Г., Муренко Т. О., Озеран А. В., Отенко І. П., Панченко І. А., Панченко О. М., Пархоменка В. М., Переймивовк Т.А., Пилипенка О., Пилипенка Л. М., Рабошук А. В., Резнікової В. В., Рожелюк В. М., Судакової О. І., Сушко Д. С., Сторожук Т. М., Чижевської Л. В., Шевері Я. В. та інших.

Мета дослідження – дослідити фінансову звітність з точки зору інформаційна основи для економічної діагностики суб'єкта господарювання та зробити з цього відповідні висновки і пропозиції.

Для вирішення проблеми з обраної теми наукового дослідження доцільно з'ясувати такі важливі питання, а саме:

- поняття, роль та значення фінансової звітності як інформаційної бази для здійснення економічної діагностики діяльності суб'єкта господарювання;
- основні завдання, загальні вимоги, склад і елементи фінансової звітності підприємств в Україні;
- організація й методика формування й подання балансу, а також звіту про фінансові результати;
- організація та методика формування і подання інших форм;

- суть, основні завдання та напрямки економічної діагностики діяльності суб'єкта господарювання;
- економічна діагностика показників наявності, структури та змін у складі активів підприємства;
- показники наявності, структури та змін у складі капіталу і зобов'язань підприємства та їх економічна діагностика.

Методи дослідження. В процесі наукових пошуків застосовані такі методи досліджень: описовий, графічний, зіставлення, аналізу й синтезу, формування теорії, підготовка висновків та пропозицій і т. д.

Предметом дослідження є фінансова звітність як інформаційна база економічної діагностики діяльності молокопереробного підприємства.

Об'єктом дослідження є приватне акціонерне товариство (ПрАТ) «Тернопільський молокозавод», що знаходиться у місті Тернопіль.

Інформаційною базою дослідження послужили міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку, нормативні документи суб'єкта господарювання, різного роду дані статистичних щорічників, законодавчі та нормативні акти, які регулюють діяльність у сфері бухгалтерського обліку і звітності, періодичні й фахові журнали, а також наукова інформація із мережі Інтернет, власні дослідження.

Практичне значення роботи полягає у тому, що окремі її положення, висновки і пропозиції щодо удосконалення проведення економічної діагностики на основі фінансової звітності заслуговують на увагу і можуть бути впроваджені в практику господарювання.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Найважливіші положення кваліфікаційної роботи пройшли апробацію. За результатами проведених наукових досліджень опубліковано такі тези доповіді:

1. Колесник Т. І., Свідерський Н. Ю. Модернізація бухгалтерського обліку в умовах цифрової трансформації економіки. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах

міжнародної інтеграції: збірник матеріалів IV Міжн. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 20 листопада 2024 р.

2. Колесник Т. І., Свідерський Н. Ю. Цифрова трансформація обліково-фінансових процесів. Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: збірник матеріалів X Міжн. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 6 грудня 2024 р.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 53 сторінки. Список використаних літературних джерел нараховує 47 найменувань на 5 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття, роль та значення фінансової звітності як інформаційної основи економічної діагностики за діяльністю підприємства

Наявна практика здійснення підприємницької діяльності свідчить про існування низки невисвітлених та неузгоджених питань із створення та застосування фінансової звітності в процесі розробки, деталізації інформації та прийнятті відповідних управлінських рішень. Через це з'являється об'єктивна потреба в майбутньому проведенні теоретичних досліджень та відповідної методичної роботи, що спрямовані на удосконалення практики формування та застосування достовірних та адекватних даних із фінансової звітності відповідно до цілей управління.

Нинішня ситуація, яка склалася в теорії й методології бухгалтерського обліку та звітності, за переконанням С. Ф. Легенчук та Н. М. Батіщева, «відрізняється різноманіттям теоретико-методологічних підходів та концепцій, висновків й практичних рекомендацій, які досить часто суперечать у окремих аспектах один одному, а також чинній практиці із бухгалтерського обліку й формування звітності, і, звісно, вимогам до нормативно-правових документів за цією сферою» [19, с. 110].

Спеціальною формою для відображення відповідного потоку коштів чи фінансового стану самого підприємства є фінансова звітність. Помилки при формуванні звітності можуть призвести до спотворення інформації щодо діяльності підприємства і як результат сприяти зниженню його ефективності, мати негативний вплив на завдання із поліпшення основних процесів бізнесу. Технічне та методично-правильне складання фінансової звітності суб'єкта господарювання надасть правдиву інформацію щодо стану його діяльності.

Використовуючи звітні дані, варто пропрацювати заходи із збільшення економічного потенціалу компанії, враховуючи чинники щодо підвищення конкурентоспроможності, а також сприяти забезпеченню рентабельності підприємства загалом. Через потреба в складанні фінансової звітності сприяє її актуальності в системі з управління суб'єктом господарювання. Згідно із рисунка 1.1 розглянемо розрахунки із співвідношення між збитковими й прибутковими підприємствами беручи до уваги перших дев'ять місяців 2022 р. [6].

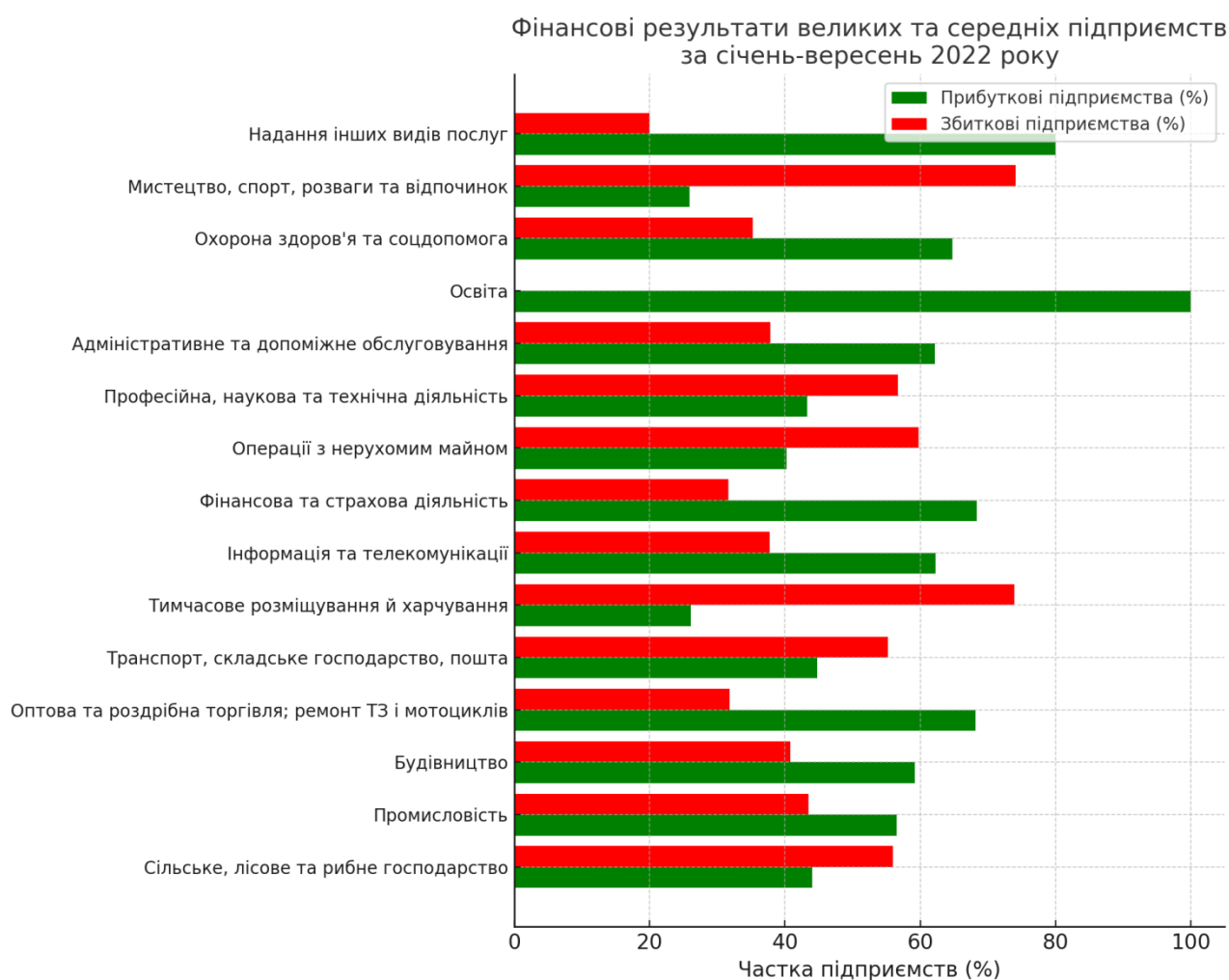

Рис. 1.1. Фінансові результати великих та середніх підприємств за січень-вересень 2022 року [6]

Звідси, можна узагальнити, що першими за результативністю залишаються підприємства в сфері оптової й роздрібною торгівлі, ремонту транспортних засобів, страхової та фінансової діяльності, надання соціальної допомоги й охорони здоров'я. За прибутковістю підприємства цієї групи перевищують 60 % від загальної їх кількості.

Таким чином, діагностика щодо фінансових звітів дає змогу зрозуміти який розвиток підприємств за останніми характеристиками конкретного періоду й дає змогу керівництву виявити і уникнути негативним трендам в фінансовій системі та здійснити врахування потенційних ризиків. Є ще одна суттєва функція, що виконує фінансова звітність, а саме: вона є способом становлення взаємозв'язку між суб'єктами ринку. Із її допомогою здійснюється об'єднання фахівців з різних галузей, які вибирають дані, що необхідні для проведення спеціального аналізу. Таким чином, «виникає необхідність робити висновки щодо підприємства, здійснювати зіставлення з важливими конкурентами й виявляти перспективні шляхи та стратегії розвитку» [12].

Необхідно розглянути поняття «фінансової звітності» з точки зору науковців, зокрема: Безверхого К. В. [2; 3], Бондарєвої Т. Г. [4], Голова С. Ф. [5], Коваленко Г. В. [10], Коробко О. М. [14], М. В. Корягіна [15], Левицької С. О. [18], Лучка М. Р. [20; 21], Муренко Т. О. [28], Озеран А. В. [31], Отенко І. П. [32], Пилипенка Л. М. [38], Сторожук Т. М. [44], Шевері Я. В. [46] та інші.

Вчені Корягін М. В. та Куцик М. В. зважаючи на термінологічний апарат щодо фінансової звітності, вважають, що «переважно орієнтуються на терміни, що закріплені в нормативних та законодавчих документах» [15, с. 26].

Бондарєва Т. Г. розглядає фінансову звітність, як «бухгалтерську звітність, яка містить інформацію щодо фінансового стану, результатів діяльності підприємства, потоку грошових коштів, які використовує підприємство за певний звітний період» [4, с. 5].

Під фінансовою звітністю Озеран А. В. пропонує розуміти «систему показників, що узагальнені та сформовані на базі даних рахунків із

бухгалтерського обліку й іншої необхідної фінансової інформації підприємств за поточний період та призначену для значного кола користувачів із метою управління та ухвалення раціональних економічних рішень» [30, с. 9].

На думку Голова С. Ф., поняття «фінансова звітність» досліджується, як: «бухгалтерську звітність, яка вміщує інформацію щодо фінансового становища, результатів діяльності, а також – грошовий потік підприємства за відповідний звітний період» [5, с. 211].

Вчені-економісти Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І., вважають, що: «фінансова звітність є сукупністю форм звітності, що складені на базі даних із фінансового обліку задля надання внутрішнім та зовнішнім користувачам загальної інформації щодо фінансового стану в такому вигляді, що є зручним та зрозумілим для ухвалення прийняття рішень такими користувачами щодо певних бізнес рішень» [21, с. 283].

В сучасному економічному середовищі, фінансову звітність, на думку Пилипенка Л. М., «варто досліджувати, як важливий та суспільний інформаційний інструментарій для репрезентації фінансового та майнового стану й результат діяльності суб'єктів, які функціонують в ринковій економіці» [38, с. 230].

Необхідно дати визначення поняттю «фінансова звітність». Під «фінансовою звітністю» розуміємо сукупність із систематизованої інформації за фінансовими результатами діяльності суб'єкта господарювання за відповідний період, що складена у відповідності до установлених стандартів з бухгалтерського обліку.

Фінансова звітність виступає основою для аналізу та оцінки діяльності підприємства (табл. 1.1).

Нині фінансова звітність та економічна діагностика є взаємопов'язані між собою. Вважаємо, що економічна діагностика – це процес аналізу і оцінки фінансового стану підприємства з метою виявлення слабких місць, ризиків та потенційних можливостей. Значення фінансової звітності для економічної діагностики полягає в деяких аспектах.

Таблиця 1.1

Фінансова звітність та її значення для забезпечення аналізу та оцінки

№ з/п	Яким чином фінансова звітність впливає на забезпечення аналізу й оцінки?	Пояснення
1.	Прозорість управлінських рішень	Дає змогу керівникам оцінити ефективність використання ресурсів, сприяє моніторингу фінансових ризиків.
2.	Контроль і аудит	Забезпечує контроль за дотриманням фінансової дисципліни, використовується для зовнішнього аудиту та підтвердження достовірності даних.
3.	Прийняття стратегічних рішень	Інвестори, кредитори, партнери аналізують фінансову звітність для ухвалення рішень щодо співпраці з підприємством.
4.	Обґрунтування планування	Інформація фінансової звітності є важливою складовою для складання бюджету, прогнозів та бізнес-планів.

Насамперед, важливою є оцінка фінансової стійкості, що включає аналіз структури капіталу, платоспроможності та ліквідності, а також визначення рівня залежності від зовнішнього фінансування. По-друге, аналіз рентабельності, що передбачає вивчення прибутковості підприємства на основі показників доходів і витрат. По-третє дослідження динаміки розвитку, а саме – оцінка тенденцій зміни доходів, витрат, активів і капіталу за певний період. По-четверте, виявлення проблемних зон, тобто розкриття причин виникнення збитків, заборгованостей або зниження ефективності. По-п’яте, підготовка до залучення інвестицій: надання інвесторам доказів стабільності та перспективності бізнесу. По-шосте, вивчення конкурентоспроможності: порівняння фінансових показників із середньогалузевими значеннями або результатами конкурентів.

Розглянемо значення фінансової звітності для економічної діагностики (рис. 1.2). При складанні фінансової звітності варто виділити переваги, перешкоди та відповідні недоліки. Так, до переваг використання фінансової звітності варто віднести: об’єктивність, стандартизацію, доступність.

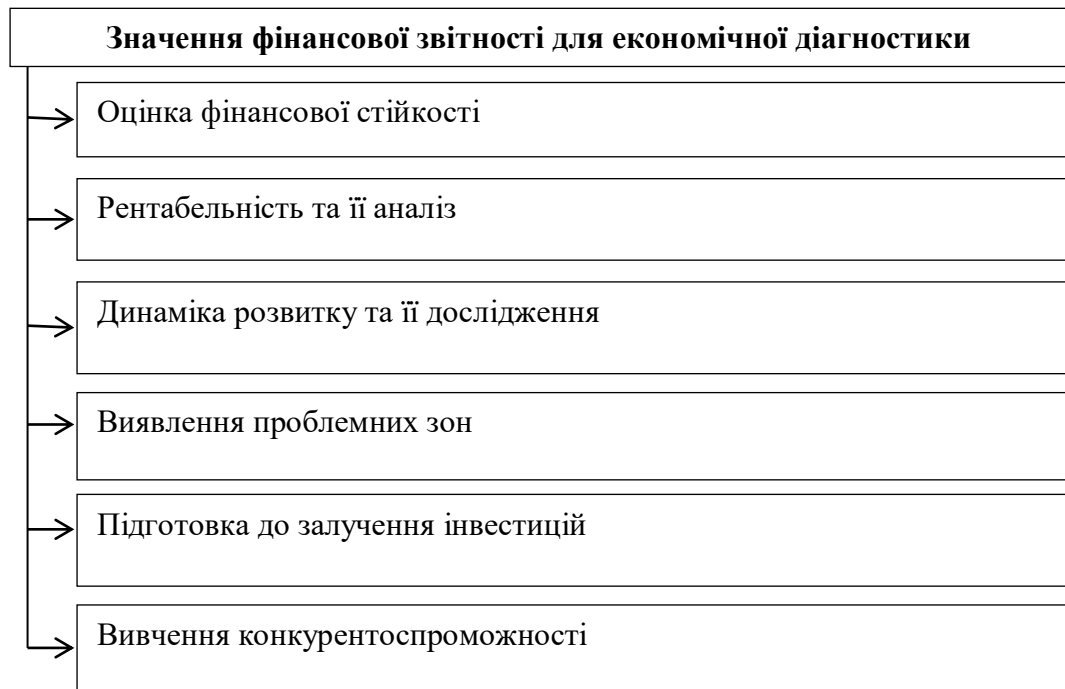

Рис. 1.2. Значення фінансової звітності для економічної діагностики

Є певні обмеження фінансової звітності. Сюди відносять: історичний характер, недостатність інформації, вплив облікової політики.

Використання фінансової звітності у діагностиці супроводжується відповідним аналізом, зокрема: а). вертикальний аналіз: виявлення структури статей в відсотках за певними співвідношеннями; б). горизонтальний аналіз: оцінка змін показників за кілька відповідних періодів; в). коефіцієнтний аналіз: розрахунок показників ліквідності, рентабельності, оборотності; г). SWOT-аналіз: використання фінансових даних для визначення сильних і слабких сторін.

Таким чином, фінансова звітність є невід’ємною складовою економічної діагностики, оскільки вона забезпечує інформаційну основу для аналізу фінансового стану, прогнозування і стратегічного планування. Її роль у сучасному управлінні важко переоцінити, адже якісна фінансова звітність сприяє прийняттю обґрунтованих рішень і підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Сучасний розвиток суспільства та розвиток його економічної сфери є нескінченним процесом, що полягає у змінах формацій, теорій та цивілізацій.

Вчені Рабошук А. В. та Д. О. Грицишен вважають, що «постійна зміна зовнішнього середовища вимагає конкретних змін в бухгалтерському обліку, задля ефективного функціонування й подання адекватної актуальної, діючої інформації в економічній системі, що представлена у бухгалтерській звітності» [39, с. 108].

Метою фінансової звітності є інформація, її отримання та використання, що містить дані про фінансовий стан відповідного підприємства, результати його діяльності та сукупний дохід, конкретні зміни у поточному грошовому стані, що є необхідним для значної кількості користувачів інформації необхідної для ухвалення якісних економічних рішень. Користувачі фінансової інформації включають поточних і потенційних постачальників капіталу, працівників, кредиторів, постачальників, клієнтів і уряд.

Фінансова звітність покликана виконувати такі завдання:

- інформаційне забезпечення користувачів: передбачає надання якісної інформації, що стосується фінансового стану суб'єкта господарювання, його прибутків, збитків, капіталу й зобов'язань;
- оцінка діяльності підприємства: сприяння аналізу результатів господарської діяльності та фінансової стійкості.
- ухвалення економічних рішень: допомога інвесторам, кредиторам та іншим зацікавленим сторонам у прийнятті управлінських рішень.
- контроль і прозорість: забезпечення контролю за ефективністю використання ресурсів та дотриманням фінансової дисципліни.
- підготовка до аудиту: забезпечення основи для перевірки фінансових показників незалежними аудиторами.

Вимоги до фінансової звітності прописані у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [29] та МСФЗ [24]. Основні принципи такі: а) повнота: усі операції та події, які впливають на фінансовий стан, мають бути відображені; достовірність: дані фінансової звітності повинні бути правдивими та точними, відповідати обліковим записам; зрозумілість: інформація має бути викладена у доступній формі, зрозумілій для користувачів із базовими

знаннями у фінансовій сфері; порівнянність: дані повинні бути представлені у форматі, що дозволяє проводити порівняння з іншими періодами або підприємствами; своєчасність: фінансова звітність має подаватися у встановлені строки; послідовність: використання облікової політики має бути стабільним від одного періоду до іншого; суттєвість: у звітності розкривається лише інформація, яка має істотний вплив на рішення користувачів.

Склад фінансової звітності національних підприємств в нашій країні має свої особливості, проте не суперечать національним та міжнародним стандартам, що стосуються бухгалтерського обліку й фінансової звітності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Склад фінансової звітності підприємства

Форма	Назва звітів	Пояснення
№ 1	«Баланс»	Показує фінансовий стан суб'єкта господарювання на певну дату. Він складається із: активів, власного капіталу та пасивів.
№ 2	«Звіт про фінансові результати»	Відображаються витрати, доходи й прибуток чи збиток за певний період.
№ 3	«Звіт про рух грошових коштів»	Показуються джерела і напрямки руху грошових коштів щодо операційної діяльності, а також фінансової та інвестиційної.
№ 4	«Звіт про власний капітал»	Розкриваються зміни у власному капіталі підприємства за звітний період. Для прикладу, внески власників, дивіденди, розподіл прибутку, тощо).
№ 5	«Примітки до фінансової звітності»	Відображають додаткову інформацію з метою пояснення статей фінансової звітності, а також – облікову політику підприємства.

Елементи звітності – це складові частини, які використовуються для формування фінансових показників: а) активи – ресурси, що контролюються підприємством і здатні приносити економічну вигоду; б) зобов'язання – поточні боргові зобов'язання, які призведуть до відтоку ресурсів у майбутньому; в) власний капітал – як різниця між активами та зобов'язаннями підприємства; г).доходи – як зростання економічних вигод через приріст активів чи зниження

зобов'язань; г) витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або зростання зобов'язань; д) фінансові результати виявляють прибутки чи збитки, які з'являються, як різниця між доходами й витратами.

Фінансова звітність має ключове значення для управління підприємством, забезпечення прозорості його діяльності та ухвалення рішень різними зацікавленими сторонами. Значення звітності полягає в такому: для управління підприємством: інформація для стратегічного планування, моніторингу ефективності, ухвалення рішень; для інвесторів: оцінка ризиків та перспектив інвестицій; для кредиторів: оцінка платоспроможності підприємства; для регуляторних органів: контроль за дотриманням законодавства та податкових зобов'язань; для зовнішніх користувачів: підтримка прозорості та довіри до діяльності підприємства.

Звідси, фінансова звітність є важливим інструментом управління та ухвалення якісних економічних рішень та відображає реальний стан підприємства, забезпечуючи прозорість і довіру з боку зацікавлених сторін.

1.2. Зарубіжний досвід формування фінансової звітності та можливості застосування його деяких сегментів в Україні

Зарубіжна практика формування фінансової звітності ґрунтується на міжнародних нормах фінансової звітності (МНФЗ), які є універсальними для багатьох країн. Вона орієнтована на забезпечення інтересів різноманітної аудиторії користувачів, зокрема, інвесторів, кредиторів і партнерів, що сприяє підвищенню прозорості та зіставності фінансових даних. Україна поступово інтегрує найкращі практики зарубіжного досвіду, адаптуючи їх до національних особливостей.

Основну відмінність у підходах до складання звітності за НП(С)БО, МСФЗ й Generally Accepted Accounting Principles (GAAP) зазначив О.М. Панченко «полягає в регламентації, адже на протипагу українській моделі обліку, МСФЗ та GAAP не зазначають конкретні форми фінансової звітності»

[34]. Натомість, такого МСФЗ та GAAP дають загальні вимоги щодо змісту й структури самої фінансової звітності підприємства. Важливо також, що, в рамках концептуального виконання МСФЗ, кожна окремо взята країна має право додатково здійснювати регламентування змісту звітних форм. Таким чином, менша гнучкість в потенційних можливостях відкриття інформації в фінансовій звітності суттєво відрізняє національну облікову модель від моделей, які практикують в розвинених країнах світу.

Зарубіжний досвід фінансової звітності передбачає дослідження МСФЗ, особливостей звітностей у різних країнах (табл. 1.3) та використання сучасних технологій.

Таблиця 1.3

Особливості звітності в різних країнах

№ з/п	Країна / стандарт	Особливості
1.	США (GAAP – Generally Accepted Accounting Principles)	- Система GAAP є більш жорсткою та детальною у порівнянні з МСФЗ. - Орієнтована на ринок капіталу, а звітність створюється для захисту інтересів інвесторів.
2.	Європейський Союз	- МСФЗ є обов’язковими для всіх публічних компаній. - Звітність структурована для забезпечення прозорості у рамках спільного ринку ЄС.
3.	Великобританія	- Акцент на розкритті повної інформації, що впливає на рішення користувачів, з детальними примітками.
4.	Японія	- Система звітності адаптована до національної економіки, але поступово гармонізується з МСФЗ.

МСФЗ є загальноприйнятою основою у фінансовій звітності в більшості країн світу. Їх ключові риси: а). принцип орієнтації на інвесторів: звітність створюється для задоволення інформаційних потреб інвесторів; б) уніфікація стандартів: забезпечує єдині підходи до формування звітності для міжнародних користувачів; в). суттєвість та прозорість: акцент на розкритті ключової інформації та деталізації важливих аспектів.

Використання сучасних технологій у звітності передбачає застосування якіснішого програмного продукту, який є легким у застосуванні, виконує задачі відповідно до спеціалізації підприємства. У розвинених країнах активно застосовуються цифрові формати звітності, зокрема XBRL (eXtensible Business Reporting Language), що автоматизує обробку фінансових даних. Україна активно інтегрує міжнародні підходи у формування фінансової звітності.

Адаптація МСФЗ в Україні має власну специфіку. В Україні МСФЗ є обов'язковими для великих підприємств, банків, страховиків та компаній, акції яких котируються на біржі. З іншого боку, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО) максимально наближені до МСФЗ, хоча деякі аспекти потребують удосконалення. Використання цифрових технологій передбачає впровадження XBRL в Україні дає змогу спростити подання фінансової звітності та забезпечити її зіставність, а подальша автоматизація звітності сприяє зменшенню помилок і підвищенню прозорості.

Вдосконалення структури звітності стосується успішний досвід ЄС, що може бути застосований для забезпечення деталізації звітності та більш повного розкриття інформації. При цьому, адаптація британської моделі приміток до звітності дасть змогу краще інформувати користувачів. Підготовка кадрів із використання зарубіжного досвіду потребує підготовки спеціалістів, які володіють знаннями у сфері МСФЗ та міжнародної фінансової звітності.

Переваги від впровадження зарубіжного досвіду полягають у такому: залучення інвестицій: прозора звітність збільшує довіру міжнародних інвесторів; покращення репутації: відповідність МСФЗ сприяє формуванню позитивного іміджу підприємства; оптимізація процесів: автоматизація

звітності знижує адміністративні витрати; зіставність даних: уніфікація звітності забезпечує можливість порівняння з іншими підприємствами.

Проблеми впровадження зарубіжного досвіду в Україні стосуються: відмінності в законодавстві: національне законодавство не завжди гармонізоване з міжнародними стандартами; недостатня підготовка кадрів: спеціалісти не завжди володіють практичними знаннями МСФЗ; витрати на адаптацію: перехід на міжнародні стандарти потребує значних фінансових ресурсів; опір змінам: багато підприємств надають перевагу традиційним підходам через складність нових систем.

Рекомендації щодо використання зарубіжного досвіду полягають у гармонізації національних стандартів, розвиток цифровізації, освітні програми, державна підтримка. Крім цього, МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» потребує змін у підході до розрахунків очікуваних кредитних збитків через зміну певних обставин [25].

Міжнародний досвід створення фінансової звітності слугує вагомим джерелом для покращення облікової системи України. Його адаптація сприятиме зміцненню прозорості й ефективності ведення фінансового обліку, інтеграції національної економіки у світовий ринок та залученню інвестицій. Прийнятна узгоджена структура основних принципів бухгалтерського обліку є важливою для підготовки фінансових звітів.

Отже, основними причинами створення фінансової звітності та її стандартизації є: визначення основних концепцій, що лежать в основі підготовки та подання фінансової звітності; наданні керівництву підприємств актуальної інформації про нові стандарти бухгалтерського обліку та перегляду чинних нормативів; сприяти аудиторам у формуванні висновку щодо відповідності набору фінансових звітів МСФЗ; допомагати користувачам інтерпретувати фінансову інформацію, що вміщає в сумі фінансові звіти, що відповідають МСФЗ.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ Й МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТА ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

2.1. Організація й методика складання та подання балансу та звіту про фінансові результати

Якісна організація та методика складання звітності, в значній мірі, залежить від законодавчого й правового регулювання національної фінансової звітності. Це передбачає цілий комплекс законодавчих і нормативних актів, що проводять регулювання, та підготовку, та подання на певний період фінансової звітності суб'єктів господарювання. Важливі документи, які здійснюють регулювання за цим напрямком, включають: закони України, що стосуються бухгалтерського обліку й звітності, статистична інформація, податкові особливості, стандарти національні та міжнародні, закони щодо аудиторської діяльності, регламентуючі документи, постанови, тощо.

Одним із є основних нормативних документів, що відображає особливості ведення обліку і складання фінансової звітності, формує суттєві принципи обліку, структуру й форми фінансових звітів є ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [7] Цей закон визначає також основні статті фінансової звітності.

Щодо НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», то він дає змогу встановити єдині правила для всіх національних підприємств з метою забезпечення надійності, достовірності та зрозумілості інформації щодо фінансової звітності [29]. Застосування таких вимог допомагає збільшити рівень довіри до підприємства зі сторони інвесторів. підвищенню довіри з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін, а також інтеграції української економіки до світового економічного простору.

Складання та подання фінансової звітності підприємства, включаючи баланс (звіт про майновий стан) та звіт про фінансові результати, є важливою

частиною управлінського обліку та фінансового аналізу. Ці звіти допомагають користувачам фінансової інформації (керівництву, інвесторам, кредиторам) оцінити фінансовий стан підприємства, його прибутковість та ефективність.

Методика складання балансу (звіту про майновий стан) має свої особливості. Фінансова звітність, за переконанням Безверхого К. В. та Бочулі Т. В.: «є не лише якісним інформаційним джерелом, але й інструментом контролю та базою для генерації певних управлінських рішень, передумовою для ґрунтовного вибору стратегії економічного розвитку, підставою для зменшення витрат й актуалізації щодо отримання фінансового результату» [3, с. 26].

На думку Сушко Д. С., «Баланс – це центральна форма фінансової звітності і один із найважливіших джерел формування інформації, що необхідна для ефективного ухвалення рішень зацікавленими користувачами» [43, с. 213]. Щодо достовірності показників балансу, то за таких умов, користувач має право отримати можливість оцінити майно суб'єкта господарювання, а також врахувати результати діяльності цього суб'єкта, дослідити перспективи розвитку й проблеми, що стоять на заваді.

За переконанням Чижевська Л. В., із балансом пов'язана важлива мета бухгалтерського обліку в підприємстві, а саме: «формування інформації щодо діяльності підприємства і його фінансово-майнового стану, що необхідна як внутрішнім так і зовнішнім користувачам із бухгалтерської звітності» [45].

Баланс – це такий фінансовий звіт, що відображає наявність у підприємства майна на певну дату. Цей звіт складається із таких двох частин:

- Активи – ресурси, що піддаються контролю підприємством та які мають приносити економічні вигоди у майбутніх періодах.
- Пасиви й власний капітал – є джерелами щодо фінансування активів, а також включають зобов'язання, які підприємство має виконати перед власниками і кредиторами.

До основних етапів складання балансу можемо віднести наступні, що зображені на рисунку 2.1. Розглянемо цей рисунок детальніше.

Рис. 2.1. Етапи складання «Балансу»

Етап 1: Підготовка початкових даних включає: збір даних із бухгалтерських рахунків на останню дату звітного періоду (наприклад, на 31 грудня); підготовку оборотно-сальдової відомості для перевірки точності записів.

Етап 2: Здійснюється заповнення розділів, що стосуються активів, зокрема: необоротні активи, які включають рядки, що пов'язані із основними засобами, такими як будівлі, земля, обладнання; нематеріальними активами, такими як: патенти та ліцензії; фінансові інвестиції довгострокові; активи оборотні, такі як: запаси (зокрема, товари, готова продукція чи сировина), заборгованість дебіторська (зокрема, рахунки до отримання), грошові потоки (готівка та безготівкові кошти банківські рахунки).

Етап 3: Здійснюється заповнення розділів, що стосуються пасивів, зокрема: власний капітал (а саме – капітал статутний, прибутки нерозподілені чи збитки непокріті, капітал резервний); довгострокові зобов'язання, куди належать кредити й позики довгострокові; поточні зобов'язання, що включають кредити короткострокові та кредиторську заборгованість.

Етап 4: Проведення контролю й перевірки. Контроль за відповідністю загальної суми, що стосується активів, тій сумі, що стосується пасивів, тобто за формулою – «актив = пасив»; виявлення і виправлення можливих помилок.

Баланс складається за формою № 1 відповідно до вимог НП(С)БО чи МСФЗ у залежності від вимог встановлених законодавством та конкретних потреб у користувачів звітної інформації.

Подача балансу здійснюється до органів державної статистики, податкової служби та інших регулюючих органів згідно з встановленими термінами (зазвичай до 30 квітня – для річної звітності).

«Звіт про фінансові результати» – це фінансовий документ, який відображає дохід, витрати та чистий прибуток чи нерозподілений збиток суб'єкта господарювання на певний період. Такий звіт відображає як раціонально підприємство може використовувати власні ресурси.

До основних етапів формування цього звіту належать такі етапи:

Перший етап: збір інформації про витрати й доходи, а саме: підбір інформації про доходи щодо реалізації продукції й собівартість продукції, що реалізовано; попередній розрахунок операційних витрат, таких як оренда, амортизація, зарплата; облік щодо інших доходів та витрат операційного спрямування, тобто курсові різниці, штрафи.

Другий етап: якісне формування звіту, де важливими є такі розрахунки:

- Чистий дохід (ЧД), що отримує підприємство від реалізації продукції:

$ЧД = \text{Дохід від реаліз.} - \text{Под. на дод. варт. (ПДВ)} - \text{Акц.} - \text{Ін. вирах.}$

- Валовий прибуток (ВП):

$ВП = ЧД - \text{Соб. реал.}$

- Операційний прибуток (ОП):

$ОП = \text{Вал. приб.} - \text{Адм. вит.} - \text{Вит. на збут}$

- Фінансовий результат до оподаткування:

$\text{Приб. до опод.} = \text{Операц. приб.} + \text{Інші дох.} - \text{Інші витр.}$

- Чистий прибуток (збиток) Ч П (З):

- ЧП = Приб. до оподат. – Под. на приб.

Третій етап: проведення контролю й перевірки: контроль за правильністю розрахунків; порівняння одержаних даних із плановими показниками й інформацією про минулі періоди.

«Звіт про фінансові результати» складається за відповідною формою номер 2. Він подається до органів державної статистики й податкової служби разом із іншими формами звітності. Як правило, терміни щодо подання такі ж, як і для балансу (до 30 квітня для річної звітності).

Крім цього, суттєвого значення варто надати комп'ютеризації із використання бухгалтерських програм (наприклад, BAS, SAP) для автоматичного формування звітів.

Внутрішній аудит – проведення аудиторських перевірок для виявлення можливих помилок та запобігання фінансовим ризикам.

Зовнішній аудит (для великих підприємств) – залучення незалежних аудиторів для твердження правдивості фінансової звітності.

Формування балансу, а також звіту про фінансові результати мають бути важливими складовими фінансового менеджменту. Раціональна організація процесу із формування фінансової звітності дає змогу: забезпечити достовірність фінансової інформації; ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення; підвищити імідж перед інвесторами та кредиторами; виявляти та мінімізувати фінансові ризики у встановлені строки.

Забезпечення точності та своєчасності передання фінансової звітності сприяє стабільному розвитку підприємства та підвищенню його конкурентоспроможності на ринку.

Формуючи безпечне середовище для зацікавлених сторін, правила корпоративного управління повинні зосереджуватися на створенні культури прозорості. Прозорість означає зробити інформацію про існуючі умови та рішення доступною, видимою та зрозумілою для всіх учасників ринку. Розголошення конкретніше стосується процесу і методології надання інформації й ухвалення політичних рішень через своєчасне розповсюдження та

відкритість. Підзвітність означає необхідність учасників ринку, включаючи відповідні органи влади, виправдовувати свої дії і політику та брати на себе відповідальність як за рішення, так і за результати.

Прозорість є важливою умовою для здійснення підзвітності, особливо перед позичальниками та кредиторами, емітентами й інвесторами, національною владою і міжнародними установами фінансового спрямування. До певної міри, аргументи на користь більшої прозорості та підзвітності ґрунтуються на необхідності агентів приватного сектору розуміти та приймати політичні рішення, що впливають на їх поведінку. Більша прозорість покращує економічні рішення, ухвалені іншими суб'єктами економіки. Прозорість також сприяє підзвітності, внутрішній дисципліні та кращому управлінню, тоді як і прозорість, і підзвітність покращують якість ухвалення рішень в закладах, орієнтованих на політику. Такі й інші установи, які покладаються на них у прийнятті рішень, мають бути зобов'язані підтримувати прозорість. Якщо дії та рішення є видимими та зрозумілими, витрати на моніторинг можна знизити. Крім того, широка громадськість може краще контролювати установи державного сектору, акціонери та працівники мають краще уявлення про корпоративне управління, кредитори адекватніше контролюють позичальників, а вкладники можуть стежити за банками. Невдалі рішення не залишаються непоміченими або безсумнівними.

Прозорість і підзвітність взаємопідсилюють один одного. Прозорість підвищує підзвітність, полегшуючи моніторинг, а підзвітність підвищує прозорість, забезпечуючи стимул для агентів гарантувати, що їхні дії поширюються належним чином і розуміються. Більша прозорість зменшує тенденцію ринків приділяти надмірну увагу позитивним чи негативним новинам і таким чином зменшує волатильність на фінансових ринках. Разом прозорість і підзвітність також накладають дисципліну, яка покращує якість ухвалення рішень у державному секторі. Це призводить до ефективнішої політики шляхом покращення розуміння приватним сектором того, як політики можуть відреагувати на події в майбутньому. Прозорість змушує інституції

дивитися в очі реальності ситуації та робить чиновників відповідальнішими, особливо якщо вони знають, що їм доведеться обґрунтовувати свої погляди, рішення та дії. З цих причин заохочується своєчасне коригування політики.

Надання прозорої та корисної інформації про учасників ринку та їхні операції є важливою частиною впорядкованого та ефективного ринку; це також є ключовою передумовою для встановлення ринкової дисципліни. Щоб ризик-орієнтований підхід до банківського управління та нагляду був ефективним, корисна інформація повинна бути надана кожному ключовому гравцеві: наглядовим органам, поточним потенційні акціонери та власники облігацій, вкладники та інші кредитори, кореспондентські та інші банки, контрагенти та широка громадськість. Залишені самі по собі, ринки можуть не забезпечити достатнього рівня розкриття інформації. Хоча ринкові сили зазвичай збалансовують граничні вигоди та витрати на розкриття додаткової інформації, кінцевий результат може бути не тим, що дійсно потрібно гравцям.

Публічне оприлюднення інформації залежить від наявності якісних стандартів бухгалтерського обліку та відповідної методології розкриття інформації. Процес, зазвичай, передбачає публікацію відповідної якісної та кількісної інформації в річних фінансових звітах, що часто доповнюються піврічними або кварталними фінансовими звітами та іншою важливою інформацією. Оскільки надання інформації може бути дорогим, вимоги щодо розкриття інформації повинні зважувати корисність інформації для громадськості та витрати на її надання.

Також важливо правильно розрахувати час введення інформації. Розголошення громадськості негативної інформації, яка не має достатньо досвіду для її тлумачення, може завдати шкоди суб'єкту господарювання (особливо якщо це фінансова установа). У ситуаціях, коли надається інформація низької якості або користувачі не здатні належним чином інтерпретувати те, що розкривається, публічні вимоги слід обережно вводити та поступово посилювати. У довгостроковій перспективі режим повного розкриття інформації є вигідним, навіть якщо виникають миттєві проблеми,

оскільки ціна фінансової системи через непрозорість зрештою вища, ніж вартість розкриття інформації.

Лібералізація фінансового ринку та ринку капіталу за останні десятиліття призвела до зростання волатильності фінансових ринків і, як наслідок, збільшила кількість інформації, необхідної для забезпечення фінансової стабільності. З поступовою лібералізацією фінансового ринку та ринків капіталу посилюється тиск щодо підвищення корисності доступної інформації про фінансовий сектор шляхом формулювання мінімальних вимог щодо розкриття інформації. Ці вимоги стосуються якості та кількості інформації, яка повинна надаватися учасникам ринку та широкій громадськості.

Прозорість і підзвітність не є самоціллю; вони також не є панацеями для вирішення всіх проблем. Вони призначені для покращення економічної діяльності та роботи міжнародних фінансових ринків шляхом підвищення якості ухвалення рішень і управління ризиками серед учасників ринку. Зокрема, прозорість не змінює природу банківської діяльності або ризику, властиві фінансовим системам. Хоча вона не може запобігти фінансовій кризі, прозорість може пом'якшити реакцію учасників ринку на погані новини, допомагаючи їм передбачити й оцінити негативну інформацію. Таким чином, прозорість дає змогу пом'якшити паніку і поширення інфекції.

Існує дихотомія між прозорістю та конфіденційністю. Оприлюднення конфіденційної інформації може дати конкурентам змогу скористатись конкретною ситуацією, факт, який часто стримує учасників ринку від повного розкриття інформації. Так само контролюючі органи часто отримують конфіденційну інформацію від фінансових установ, що може мати значні наслідки для ринку. За таких обставин фінансові установи можуть неохоче надавати конфіденційну інформацію без гарантії конфіденційності клієнта. Проте як одностороння прозорість, так і повне розкриття сприяють режиму прозорості. Якби такий режим став нормою, то зрештою це було б вигідно всім учасникам ринку, навіть якщо в короткостроковій перспективі це створило б дискомфорт для окремих суб'єктів.

У контексті публічного оприлюднення фінансові звіти мають бути легкими для тлумачення. Широкодоступна та доступна фінансова інформація підтримує офіційний і приватний моніторинг фінансової діяльності підприємства. Він сприяє прозорості та підтримує ринкову дисципліну, дві важливі складові ефективного корпоративного управління.

Крім того, що розкриття інформації є самоціллю, оскільки воно дає можливість зацікавленим сторонам, воно може бути засобом для досягнення кращого управління. Ухвалення міжнародно визнаних стандартів фінансової звітності є необхідним заходом для сприяння прозорості та належного тлумачення фінансової звітності.

Проблемні питання щодо недосконалості діючого Плану рахунків бухгалтерського обліку необхідні для гармонізації обліку й звітності в нинішніх умовах розглядають вчені Атамас П. Й. [1], Кучеренко Т. Є. [17], Михалевич С. Г. [26], Пархоменко В. М. [35], Рєзнікова В. В. [40], Рожелюк В. М. [41] та інші.

Важкі умови господарювання, в яких нині опинилась підприємницька діяльність України через воєнну агресію росії в лютому 2022 року і до нині, пов'язані із тим, що підприємствам довелося зустрітись із досить ризиковими умовами зовнішнього середовища та з впливом невизначеної динаміки дій воєнного та політичного спрямування, а також ризиком фізичного існування активів, кризою кадрів, інфляцією, проблемами щодо забезпеченням матеріальними та технічними ресурсам. Підприємства, що розпочали оновлювати свою діяльність в умовних безпечних умовах господарювання, опинились перед значним завданням із пошуку можливостей запровадження й використання планування і здійснення прогнозування із майбутнім вдосконаленням методики із створення прогнозів та бюджетів з метою збільшення ділової активності в майбутній діяльності. Прогнозування показників щодо фінансової звітності є одним із важливих питань фінансового менеджменту в країнах західного світу із розвиненою економіку.

Вчений Пилипенко О. досліджує питання із прогнозованої фінансової звітності за МСФЗ що, насамперед, є необхідною потребою для внутрішніх користувачів. На думку О. Пилипенко, прогнозована фінансова звітність на рівні суб'єктів підприємництва «є джерелом для інформаційних даних із розроблення планів розвитку підприємства й оцінки для впливу рішень менеджменту щодо ефективної діяльності й фінансового стану» [37]. Застосування підприємством прогнозованої звітності згідно з МСФЗ у ролі управлінської з метою досягнення якіснішого прогнозування здійснює забезпечення із формування інформації щодо прогнозованих показників для інвесторів. Для них це свідчить про значний рівень якості із управління підприємницькою діяльністю.

Згідно із Концепцією МСФЗ, «прогнозована фінансова звітність складається із прогнозованого звіту про фінансовий стан, або балансу, звіту про сукупний дохід, тобто звіту про фінансові результати, а також звіту про рух коштів» [13]. На основі даних із цих звітів здійснюється зацікавленість користувачів інформацією щодо впливу певних дій на майбутній фінансовий стан суб'єктів господарювання, а саме: з'являється можливість із виявлення обмежень з економічного зростання та досягнення потрібної збалансованості між продажем, потужностями виробництва і фінансовими ресурсами.

З метою якісного забезпечення обліку, зазначають Панченко О. М. та Мельник О. М., «план рахунків бухгалтерського обліку доцільно тісно пов'язувати зі статтями фінансової звітності. Звідси, зрозуміло, якщо необхідно меншої законодавчої регламентації до порядку та вимог складання звітності, то менше законодавчих вимог має бути до уніфікації плану рахунків» [34]. Через це основним інструментом для класифікації інформації в бухгалтерському обліку з використанням плану рахунків стає думка професійного бухгалтера, а основним регламентом – облікова політика, що прийнята на підприємстві, і враховує особливості підприємства у відповідності до управлінських потреб. Цей підхід до створення плану рахунків відповідає GAAP та МСФЗ. При цьому якщо в країнах Європейського союзу плани рахунків регламентовані, але

досить гнучкої структури, то відповідно до GAAP уніфікований план рахунків зовсім відсутній, а установлені вимоги тільки щодо уніфікації класів відповідних рахунків. Зручно виглядає такий підхід, коли нумерація рахунків в бухгалтерському обліку бере початок із цифр, відповідних нумерації рядку у звітності, де буде відкриватися інформація із відповідного об'єкту обліку. За умов проведення порівняльного аналізу діючого національного Плану рахунків бухгалтерського обліку України та їхній зміст щодо форм фінансової звітності, за НП(С)БО, виявляють очевидну і недостатню злагожденість.

Сумнівним здається поєднання у статті «Незавершені капітальні інвестиції» усіх залишків до рахунку 15. Таким чином, якщо в Балансі основні засоби, нематеріальні активи, інвестиційна нерухомість уведені у експлуатацію відображені у окремих статтях, адже за економічним змістом суттєво відрізняються. Звідси постає питання, чому залишки за придбаними активами, але ще не введеними в експлуатацію об'єднані в одному рядку? Малишкін О.І., зазначає, що: «в Польщі, для прикладу, на стадії будівництва основні засоби розкриваються в спеціальному рядку» [22].

Вдосконаленню процесу формування прогнозованої фінансової звітності відповідно до МСФЗ можуть сприяти такі рекомендації щодо МСФЗ 9 і covid-19 : «1) враховувати минулі події, теперішні умови й прогнози на перспективу (тут йде мова про наслідки із надзвичайних ситуацій та заходи держави спрямовані у відповідь на потенційні ризики); 2) при пошуку інформації орієнтуватись на основоположний принцип «уникати надмірних витрат і зусиль; 3) при умові браку прогнозованої достовірної інформації й неможливості її урахування у моделях оцінки прогнозованих кредитних збитків варто застосовувати позамоделю деталізацію, якщо вона є доречною; 4) додаткове розкриття є особливим фактором збільшення прозорості інформації» [29].

2.2. Організація та методика формування і подання інших форм фінансової звітності

Формування за формою 3 «Звіту про рух грошових коштів» є суттєвою особливістю фінансової звітності, що показує надходження й, звісно, вибуття грошових потоків за відповідний період. Далі показано суттєві методики й організаційні специфіки складання такого звіту.

Методика із формування цього звіту характеризується певною специфікою. Перш за все, це вибір методу, який будемо використовувати для складання цього звіту. Він може складатися за такими методами: а). прямий, а саме показує усі надходження, а також вибуття грошових коштів в розрізі основних, фінансових, інвестиційних видів діяльності; б). непрямий, який ґрунтується на коригуванні чистого прибутку (чи нерозподіленого збитку) з метою врахування операцій, що не мають впливу на рух грошових коштів.

Щодо видів діяльності, то: а). операційна є базовою діяльністю на суб'єкті господарювання, яка приносить дохід; б). інвестиційна досліджує операції пов'язані безпосередньо із купівлею чи продажем довгострокових активів й інших видів інвестицій; в). фінансова діяльність розглядає операції, які ведуть до змін в складі й розмірі позик та власного капіталу суб'єктів господарювання.

По-друге, варто поділити на етапи зі збору розрахункових даних, а саме: збір інформації акумульованої на відповідних рахунках із бухгалтерського обліку з класу 3; провести аналіз оборотів за рахунками для розподілу на операційні, інвестиційні та фінансові потоки; використання додаткової інформації зі звіту, що подає дані про фінансові результати, а також баланс.

По-третє, розрахунки для прямого методу: аналіз кожного джерела надходжень і витрат (наприклад, виручка від продажу, виплата заробітної плати, придбання матеріалів тощо); узагальнення даних за видами діяльності. Розрахунки для непрямого методу: вихідною точкою є чистий прибуток/збиток.

По четверте, коригування на: негрошові операції (амортизація, резерви, зміни курсових різниць тощо); зміни в оборотних активах і зобов'язаннях (дебіторська/кредиторська заборгованість, запаси); інші витрати/доходи, що не пов'язані з грошовими потоками.

Щодо організація складання звіту, то тут актуальними будуть етапи відображені в таблиці 2.1. До цих етапів належать: планування, збір даних, верифікація даних, підготовка звіту, контрольні дії та затвердження, подання звіту. Для підприємств малого бізнесу та неприбуткових організацій передбачено спрощені форми звітності.

Таблиця 2.1

Етапи організації складання звіту

№ з/п	Етап	Характеристика
1.	Планування	визначення відповідальних осіб за складання звіту (бухгалтер, фінансовий аналітик); узгодження термінів підготовки звіту відповідно до внутрішніх регламентів та законодавчих вимог.
2.	Збір даних	витяг необхідної інформації з облікових систем підприємства; використання звітів аналітичного обліку для деталізації операцій.
3.	Верифікація даних	перевірка коректності та відповідності даних із іншими формами звітності; уникнення невідповідностей.
4.	Підготовка звіту	розподіл грошових потоків за видами діяльності; заповнення форми 3 згідно із вимогами НП(С)БО 1 чи МСБО.
5.	Контрольні дії та затвердження	внутрішній аудит або контроль правильності звіту; затвердження звіту керівництвом підприємства.
6.	Подача звіту	складання фінансової звітності згідно із наперед визначеними термінами; надання звіту відповідним органам (податкові органи, інвестори, інші користувачі).

Формування звіту, що стосується руху грошових коштів суттєвим елементом для застосування фінансового аналізу, що дає змогу оцінити платоспроможність, ліквідність і фінансову стійкість підприємства.

Методика й організація щодо складання та якісного подання «Звіту про власний капітал». Такий звіт – це четверта форма фінансової звітності суб'єкта господарювання, який вказує на зміни в власному капіталі на протязі звітного періоду, при цьому, формування регулюється чи національними, чи міжнародними стандартами.

Звіт складається із таблиці, що містить такі основні розділи, як: а) показники власного капіталу, що включають, такі види капіталу, як статутний, резервний, додатковий, а також нерозподілений прибуток (чи непокритий збиток), вилучений та неоплачений капітал; б) зміни, що відбуваються за конкретний період, тобто розподіл прибутку, дивіденди та їх виплата, акції та їх випуск, власні акції і їх викуп, курсові різниці та переоцінка; в) певна сума як на початок, так і на кінець певного періоду для кожного із видів капіталу.

З метою підготовки цього звіту використовуються дані із: головної книги і, звісно, оборотно-сальдової відомості з використанням рахунків власного капіталу; інформації з бухгалтерського обліку щодо операцій, які впливають на використання власного капіталу.

Етапи складання звіту включають: 1 етап передбачає визначення залишків на початок періоду, залишків за рахунками власного капіталу з балансу на початок звітної періоду. 2 етап досліджує аналіз змін щодо реєстрацію усіх операцій, що мають вплив на зміни капіталу власного. 3 етап відображає розрахунок проміжних результатів, тобто сумування змін із використанням кожного виду капіталу. 4 етап передбачає формування показників за сумуванням, зокрема – визначення залишків власного капіталу за кінцевим періодом.

Форма подання цього звіту має здійснюватись у паперовому виді чи в електронній формі (із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення). Отримувачами цього звіту є керівництво підприємства, інвестори, податкові органи, інші зацікавлені особи.

Терміни подання залежать від національного законодавства й внутрішніх нормативних документів підприємства. Із практичних аспектів, то складання такого звіту відбувається з застосуванням автоматизованих систем обліку й значно полегшує процес із формування звіту. Постійна звірка інформації про бухгалтерський облік запобігає помилкам.

Суттєво враховувати зміни у законодавстві, що можуть вплинути на форму й зміст «Звіту про власний капітал». Він дозволяє оцінити: фінансову

стійкість підприємства; політику із розподілу прибутку та створення резервів; динаміку змін капіталу, адже це важливо як для акціонерів, так і для потенційних інвесторів.

Методика та організація складання і подання Приміток до річної фінансової звітності має теж свої особливості. Примітки є важливою складовою до фінансової звітності суб'єкта господарювання. Примітки дають змогу розкрити додаткову інформацію, деталізувати й аналізувати інформацію представлену у попередніх формах фінансової звітності.

Примітки створюються задля: забезпечення зрозумілості фінансової звітності; розкриття облікової політики підприємства; деталізації інформації про статті звітності; подання даних, що не відображаються в формах, проте є важливі для проведення аналізу.

До розділів Приміток можна віднести: загальну інформацію про підприємство, облікову політику, аналіз статей із фінансової звітності, фінансові ризики й здійснення управління ними, інші пояснення.

До етапів складання Приміток віднесемо: етап 1 - аналіз інформації, зокрема – підбір даних щодо операцій, яким необхідне додаткове розкриття; етап 2 здійснення текстового опису, тобто пояснення важливих подій; етап 3 відображає формування таблиць й графіків: деталізацію числових показників з фінансової звітності; етап 4 передбачає ведення документу: логічне упорядкування Приміток; етап 5- звірка й узгодження: відповідність даних між формами звітності й Примітками до них; етап 6 показує організацію щодо подання Приміток.

Примітки дають змогу: зробити оцінку фінансовий стану суб'єкта господарювання; зрозуміти методи із проведення обліку; визначити потенційні ризики; одержати додаткову інформацію, яка не представлена у формі числових показників. Примітки є ключовим елементом фінансової звітності, що забезпечує прозорість та достовірність представлених даних. Їх якісне складання сприяє підвищенню довіри з боку інвесторів та інших зацікавлених сторін.

РОЗДІЛ 3

ВИКОРИСТАННЯ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДІАГНОСТИЦІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Суть, основні завдання та напрямки економічної діагностики діяльності підприємства

Економічна діагностика базується на обробці інформації. При цьому із методів, що використовують для обробки інформації не слід виключати різні якісні характеристики процесів представлених економічними показниками об'єкта, а швидше за все визначити пов'язані із цим проблемні аспекти. Підводячи підсумок, мета діагностики полягає в тому, щоб надати інформацію та обґрунтувати економічні рішення (управлінські, фінансові, організаційні).

Основними завданнями економічної діагностики фінансової звітності, на думку Судакової О. І., є: «оцінка правил в обліку, процедур щодо формування фінансової звітності; експрес-діагностики такої звітності; посилена діагностика фінансової та господарської діяльності та виявлення потенційних можливостей щодо їх поліпшення» [42].

Звісно, не можна дивитися на економічну діагностику окремо від загального ланцюга прийнятих управлінських рішень. Насправді необхідно дотримуватися багатьох принципів, які здійснює діагностика на всіх етапах управління, обробки інформації та ухвалення управлінських рішень.

Економічна діагностика також повинна включати критерії вибору альтернатив для покращення продуктивності об'єкта. Економічна діагностика здійснюється шляхом оцінки результатів діяльності, збору та аналізу інформації, та пов'язує інші складові. У цьому випадку, економічна діагностика може допомогти вибрати і реалізувати характеристики, необхідні для отримання конкретних результатів. Методи та оцінки, що використовуються в діагностиці не тільки пасивно відображають реальний стан речей, а й

дозволяють виявляти проблеми та приймати рішення, коригувати стратегію та тактику об'єкта.

Економічна діагностика вимагає використання наступних методів:

- дослідження з використанням прямих статистичних даних і складні методи економічного аналізу без безпосереднього входу в систему;
- експертиза систематизованих даних;
- дослідження з використанням математично-статистичних методів;
- використання динамічного програмування і математичних моделей;
- застосування лінійного програмування, яке забезпечує оптимізацію для досягнення кількісного вираження цілі.

Основною метою економічної діагностики є оцінити фінансово-економічну ситуацію та визначити стійкість і визначити можливості та ресурси для розвитку. Досягнення цієї мети, безумовно, є важливим напрямком для фінансово-економічної політики. Крім цього, економічна діагностика є одним із суттєвих інструментів в проведенні цієї політики.

За результатами економічної діагностики можна порівняти стан об'єкта дослідження в суспільстві або оцінити зміни в його стані за різні періоди часу.

Економічна діагностика виконується у формі аналізу зібраної інформації та її оброблені. Відповідно наступні напрями аналізу можна вважати важливими: оцінка стану (ефективності) діяльності об'єкта; визначення його змін щодо просторових і часових аспектів; дослідження ключових факторів, що призвели до змін в економічному потенціалі та їх вплив.

Важливо відзначити, що хоч важко розділити процеси та поняття, такі як діагностика, контроль, аналіз, оцінка, але завдання діагностики також можна розглядати як причини для проведення об'єктивного аналізу. З цієї точки зору діагностика у вузькому сенсі полягає у виявленні проблеми, а в широкому значенні – в оцінці проблеми, виокремленні її від інших проблем, пізнанні, створенні логічної основи для прийняття рішень для прогнозування майбутніх подій.

У результаті економічної діагностики сфер діяльності підприємства визначають фактори та причини, що перешкоджають досягненню спільних цілей. Для цього діагностика спирається на числа, порівнює числа та прагне описати фактори, які спричиняють зміни чисел. Водночас вона ґрунтується на чіткому розумінні специфіки діагностичної ділянки в кожному конкретному випадку та передбаченні певних важливих ознак цієї категорії.

Важливим аспектом економічної діагностики є те, що об'єкт слід розглядати як систему. Такий підхід вимагає вивчення системи без відокремлення її від середовища, в якому функціонує об'єкт. Тому розгляд об'єкта і його виконання з метою вдосконалення вважається однією з найважливіших характеристик системи як системи. Показники, що використовуються в аналізі, повинні відповідати системі державної статистики, мати достатній обсяг і однаково трактуватися.

Залежно від завдань, які ставить економічна діагностика, буде сформовано вихідну інформаційно-аналітичну базу досліджуваного об'єкта, обрано методи аналізу та програмне забезпечення для діагностики. Для того, щоб забезпечити основу для висновків, зроблених за результатами економічної діагностики, необхідно виявити тенденції в динамічних рядах, розв'язати математичні задачі або алгоритми рівнянь, розробити ймовірні сценарії розвитку досліджуваного об'єкта, розробити коротко-, середньо-, а також варіанти довгострокового прогнозу основних показників.

Однією з цілей економічної діагностики є загальне уявлення про тенденції розвитку об'єкта. При цьому в економічній діагностиці можна виділити такі основні принципи: узгодження системи моніторингу з об'єктом моніторингу (система показників, що використовується в економічній діагностиці, повинна точно відображати основні характеристики досліджуваного об'єкта); економічна діагностика повинна мати можливість узагальнити принципи, які впроваджуються на пізнішому етапі, і щоб результати принципів на одному етапі були порівнювані з іншими.

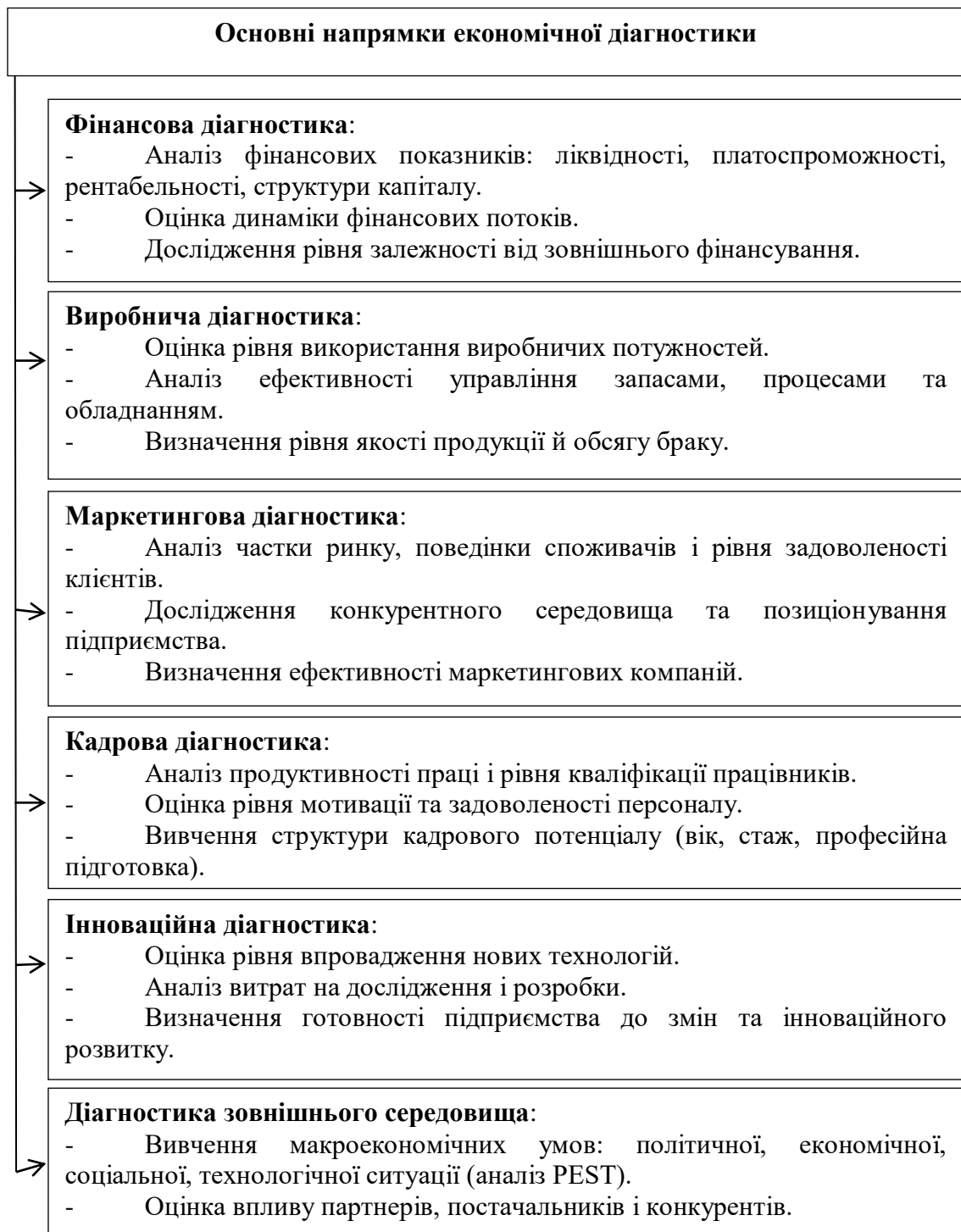

Рис. 3.1. Основні напрямки економічної діагностики

До проведення економічної діагностики необхідний системний підхід, який доцільно здійснювати комплексно. Система показників, яка використовується для економічної діагностики, повинна відповідати певним вимогам. в тому числі: а). показники, які використовуються в економічній діагностиці, повинні бути взаємопов'язані; б). показники, що використовуються в аналізі, повинні відповідати системі державної статистики, мати достатній

обсяг і однаково трактуватися; в). вміти перевіряти показники та результати їх аналізу з позицій необ'єктивної реальності.

Використовувані параметри повинні бути синхронізовані за часом надходження та іншими необхідними характеристиками, що відображають поточний стан об'єкта. На нашу думку, зазначені принципи мають бути покладені в основу поступового розвитку та вдосконалення економічної діагностики. Першим кроком у дослідженні діяльності об'єкта шляхом економічної діагностики є виявлення існуючих проблем. Для цього потрібно добре уявляти собі всі процеси на об'єкті. Загальновідомо, що проблема постає як різниця між тим, що очікується досягти, і тим, що насправді досягається. Щоб з'ясувати, навіщо це потрібно, потрібна економічна діагностика. Інформація, необхідна для економічної діагностики, поряд з логічними поняттями виражається також кількісно. Звичайно, просто зафіксувати відхилення недостатньо. Необхідно інтерпретувати зібрану та оброблену інформацію та робити важливі висновки. Тому бажано зосередитися на економічній діагностиці для виявлення причин і факторів покращення або погіршення результатів діяльності та розробки та обґрунтування відповідних заходів. Тому модель економічної діагностики має бути аналітичною. У такій моделі економічної діагностики необхідно оцінити стан об'єкта. При необхідності слід виявити проблеми з незадовільними результатами.

У дослідженнях економічної діагностики послідовно використовуються кількісні показники. Кількісний аспект дослідження передбачає три етапи: 1) вимірювання; 2) математичне моделювання; 3) розробка висновків. На етапі вимірювання представлені змінні показники та закономірності кількісного вимірювання. Математичне моделювання полягає в приведенні результатів вимірювань у математичні залежності. Висновки базуються на кількісних вимірюваннях, які усувають причини проблем і сприяють оптимізації роботи об'єкта. Всі етапи взаємопов'язані і доповнюють один одного. Наведені вище три етапи – вимірювання, математичне моделювання та формування висновків – мають свої особливості. У той же час їх відмінності умовні. Наприклад, сам

розмір можна розглядати як математичне моделювання, будь-який показник або масштаб вимірювання можна розглядати як математичну модель, і ця модель відображає суттєвий зв'язок об'єкта. Загалом вимірювання можна трактувати як метод дослідження за допомогою моделі. На нашу думку, як і в моделюванні, економічна задача переноситься в математику.

3.2. Економічна діагностика показників наявності, структури та змін у складі активів, капіталу і зобов'язань підприємства

Економічна діагностика показників наявності, структури та змін у складі активів підприємства є важливою частиною фінансового аналізу. Вона допомагає оцінити ефективність управління ресурсами підприємства, виявити сильні та слабкі сторони в його фінансовому стані, а також виявити можливі ризики та перспективи для подальшого розвитку.

Економічна діагностика активів підприємства здійснюється за допомогою використання відповідних показників. Розглянемо їх детальніше на рисунку 3.2.

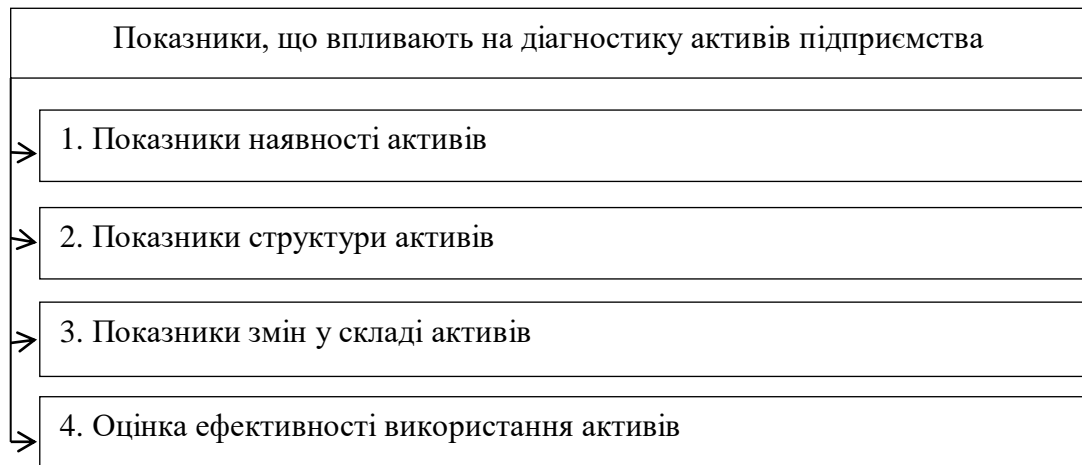

Рис. 3.2. Показники, що впливають на діагностику активів підприємства

1. Показники наявності активів. Ці показники відображають обсяг активів підприємства, який може бути використаний для здійснення його операційної діяльності. Основним джерелом інформації для аналізу є баланс підприємства (форма № 1). Основні показники наявності активів включають: загальна

вартість активів – відображає сукупну вартість всіх ресурсів, що знаходяться у власності підприємства на кінець звітного періоду; оборотні активи – ресурси, які можуть бути перетворені на гроші протягом одного року або операційного циклу; необоротні активи – ресурси, які використовуються в діяльності підприємства тривалий час (основні засоби, нематеріальні активи, фінансові інвестиції тощо).

2. Показники структури активів. Аналіз структури активів дозволяє оцінити, як розподіляються ресурси підприємства між різними видами активів. Важливо зрозуміти, яка частка активів є ліквідною (оборотні активи) та яка є довгостроковою (необоротні активи).

- Коефіцієнт автономії активів (співвідношення необоротних та оборотних активів):

$$K_{\text{автоном.}} = \text{Необор. активи} / \text{Заг. варт. активи.}$$

Він показує, яка частка активів є довгостроковою, тобто забезпечує стабільність діяльності підприємства.

- Коефіцієнт ліквідності активів:

$$K_{\text{лікв.}} = \text{Оборот. активи} / \text{Заг. варт. активи.}$$

Показує, яка частка активів є ліквідною, тобто може бути швидко перетворена на грошові кошти.

- Частка основних засобів у складі активів:

$$\text{Частка основних} = \text{Основні засоби} / \text{Заг. варт. активи.}$$

3. Показники змін у складі активів

Аналіз змін активів у динаміці дає змогу оцінити, як змінюється ресурсний потенціал підприємства з часом.

- Темп зростання (приросту) активів:

$$T_{\text{активи}} = (\text{Активи поточ. періоду} - \text{Активи поперед. періоду} / \text{Активи поперед. періоду}) \times 100 \%$$

Він відображає приріст або скорочення загальної вартості активів за певний період.

- Коефіцієнт оновлення основних засобів:

$$K_{\text{оновлення}} = \text{Вартість введен. основ. засоб.} / \text{Заг. варт. основ. засоб. на кін. періоду.}$$

Він показує, наскільки активно підприємство оновлює свої основні засоби.

- Коефіцієнт вибуття основних засобів:

$K_{\text{вибут.}} = \text{Вартість вибулих основ. засоб.} / \text{Заг. варт. основ. засоб. на поч. періоду.}$

4. Оцінка ефективності використання активів

Щоб оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи, розраховуються різні фінансові коефіцієнти, такі як:

- Рентабельність активів (ROA):

$ROA = (\text{Чистий прибуток} / \text{Загальна вартість активів}) \times 100 \%$.

Відображає ефективність використання всіх активів підприємства для генерування прибутку.

- Коефіцієнт оборотності активів:

$K_{\text{оборотності}} = \text{Чистий дохід від реалізації} / \text{Загальна вартість активів}$

Відображає, скільки разів за період підприємство повертає свої активи через реалізацію продукції.

Проведемо аналіз цих показників у ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

На основі проведеної діагностики можна зробити висновки щодо поточного стану активів підприємства, виявити проблемні зони та запропонувати рекомендації щодо покращення управління активами, наприклад:

- Оптимізація структури активів для підвищення ліквідності.
- Вдосконалення політики управління основними засобами для підвищення їх рентабельності.
- Інвестування в оновлення та модернізацію виробничих засобів.

Таблиця 3.1

Аналіз структури активів ПрАТ «Тернопільський молокозавод»

№ з/п	Назва коефіцієнта	Формула розрахунку	Результат
1.	Коефіцієнт автономії активів	$K_{\text{автоном.}} = \frac{\text{Необор. активи}}{\text{Заг. варт. активи}}$	0,533
2.	Коефіцієнт ліквідності активів	$K_{\text{лікв.}} = \frac{\text{Оборот. активи}}{\text{Заг. варт. активи}}$	0,467
3.	Частка ОЗ у складі акт.	$\text{Частка ОЗ} = \frac{\text{Основні засоби}}{\text{Заг. варт. активи}}$	0,345
4.	Темп зростання (приросту) активів	$T_{\text{актив.}} = \frac{\text{Активи поточ. періоду} - \text{Активи поперед. періоду}}{\text{Активи поперед. періоду}} \times 100\%$	23,30%
5.	Коефіцієнт оновлення ОЗ	$K_{\text{онов.}} = \frac{\text{Вартість введен. основ. засоб.}}{\text{Заг. варт. основ. засоб. на кін. періоду}}$	0,317
6.	Коефіцієнт вибуття ОЗ	$K_{\text{вибут.}} = \frac{\text{Вартість вибулих основ. засоб.}}{\text{Заг. варт. основ. засоб. на поч. періоду}}$	0,025
7.	Рентабельність активів (ROA)	$ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Загальна вартість активів}} \times 100\%$	14,27%
8.	Коефіцієнт оборотності активів	$K_{\text{оборот.}} = \frac{\text{Чистий дох. від реаліз.}}{\text{Заг. варт. активів}}$	2,768

Даний аналіз дає змогу керівництву підприємства ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення для підвищення ефективності діяльності (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Рекомендації з покращення управління активами

Рекомендації з покращення	Пояснення	Ключові напрямки
Оптимізація структури активів для підвищення ліквідності	є критичним аспектом фінансового управління, особливо для підприємств, які хочуть швидше реагувати на фінансові виклики або можливості.	аналіз та управління оборотними активами; продаж або переорієнтація низьколіквідних активів; диверсифікація інвестицій; рефінансування зобов'язань.
Вдосконалення управління ОЗ для підвищення їх рентабельності.	спрямоване на підвищення їх ефективного використання, мінімізацію витрат та максимізацію рентабельності.	оцінка ефективності використання ОЗ; оптимізація портфеля основних засобів; покращення технічного обслуговування; раціоналізація капіталовкладень.
Інвестування в оновлення та модернізацію виробничих засобів	є стратегічно важливим рішенням для підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та зниження витрат.	Оцінка поточного стану виробничих засобів; обґрунтування інвестицій; планування модернізації; фінансування оновлення; етапи впровадження модернізації.

Оптимізація структури активів для підвищення ліквідності є критичним аспектом фінансового управління, особливо для підприємств, які хочуть швидше реагувати на фінансові виклики або можливості. Основні стратегії включають:

- Аналіз та управління оборотними активами: скорочення дебіторської заборгованості (запровадити чіткіші умови кредитування клієнтів, прискорити процес інкасації платежів, використовувати факторинг з метою швидкого отримання коштів); оптимізація запасів (перейти на модель «точно в строк» (Just-in-Time), використовувати аналітику для прогнозування попиту і уникнення надлишкових запасів); управління грошовими коштами (підтримувати оптимальний рівень ліквідності, вкладати надлишкові кошти у короткострокові високоліквідні інструменти).

- Продаж або переорієнтація низьколіквідних активів, тобто: виявлення активів, які приносять низький дохід або не відповідають стратегії компанії; продаж чи здача в оренду нерухомості або устаткування, що не використовується повністю; інвестування в активи з вищою ліквідністю.

- Диверсифікація інвестицій, а саме: розподіл інвестицій між різними класами активів, включаючи: державні та корпоративні облігації, грошові фонди та короткострокові депозити, ринки з високою ліквідністю (наприклад, ринки цінних паперів).

- Рефінансування зобов'язань, а саме: переговори з кредиторами для реструктуризації боргів на більш вигідних умовах, використання кредитних ліній для покриття короткострокових розривів у ліквідності, раннє погашення дорогих позик для зменшення фінансового навантаження.

- Покращення операційної ефективності, тобто: зменшення операційних витрат, які знижують ліквідність; запровадження технологій, які підвищують ефективність використання активів; оптимізація бізнес-процесів, щоб забезпечити швидке перетворення активів у грошові кошти.

Вдосконалення політики управління основними засобами (ОЗ) спрямоване на підвищення їх ефективного використання, мінімізацію витрат та

максимізацію рентабельності. Ось ключові напрямки: оцінка ефективності використання ОЗ (аналіз коефіцієнтів завантаженості, оцінка продуктивності); оптимізація портфеля основних засобів (ідентифікація непрофільних активів, вкладення в нові технології, лізинг або оренда); покращення технічного обслуговування (запровадження планово-попереджувального ремонту, зменшення витрат на обслуговування), раціоналізація капіталовкладень (економічне обґрунтування нових інвестицій, пріоритетність проєктів).

Інвестування в оновлення та модернізацію виробничих засобів є стратегічно важливим рішенням для підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та зниження витрат. Щоб максимізувати ефективність таких інвестицій, варто дотримуватись наступних рекомендацій: оцінка поточного стану виробничих засобів; обґрунтування інвестицій; планування модернізації; фінансування оновлення; етапи впровадження модернізації; очікувані результати модернізації.

Економічна діагностика показників наявності, структури та змін у складі капіталу і зобов'язань підприємства дає змогу оцінити фінансову стійкість, платоспроможність та рівень фінансового ризику підприємства. Такий аналіз сприяє зрозумінню того, на скільки ефективно підприємство використовує свої джерела фінансування й управляє зобов'язаннями.

Згідно із нинішнім баченням систематичне прогнозування із макроекономічної ситуації ринкової позиції та внутрішнього стану підприємства розглядається, на думку Коцюба О. С., «як потрібна складова оптимального управління діяльністю підприємства, а окремим напрямом з визначеної прогностичної функції має бути перспективна, що орієнтується на майбутнє, тобто – фінансова діагностика конкретного підприємства на базі даних прогнозованої фінансової звітності» [16, с. 174].

В економічній діяльності використовують показники, що впливають на діагностику капіталу та зобов'язань, що зображені на рис. 3.3.

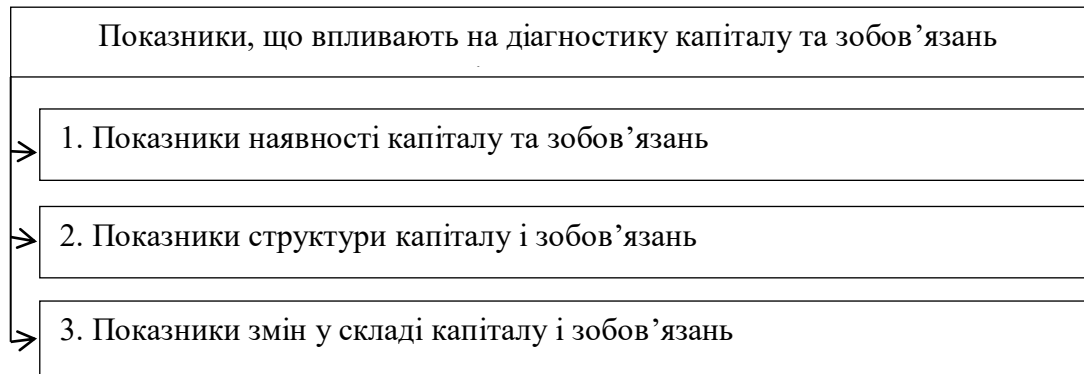

Рис. 3.3. Показники, що впливають на діагностику капіталу та зобов'язань підприємство

Показники наявності капіталу та зобов'язань. Ці показники характеризують обсяг і склад джерел фінансування підприємства, включаючи власний капітал та залучені кошти. Основним джерелом інформації для цього аналізу є баланс підприємства (форма №1). Основні показники наявності включають:

- Власний капітал – це сума всіх ресурсів, які належать власникам підприємства після погашення всіх зобов'язань. Він включає статутний капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток та інші компоненти.

- Зобов'язання – включають довгострокові та поточні зобов'язання, такі як кредити, позики, кредиторська заборгованість та інші зобов'язання перед кредиторами.

- Загальний капітал та зобов'язання – це сума всіх джерел фінансування підприємства, яка дорівнює загальній вартості активів.

Показники структури капіталу і зобов'язань. Аналіз структури капіталу і зобов'язань дає змогу оцінити співвідношення між власними та залученими коштами, що впливає на фінансову стійкість підприємства.

- Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності):

$$K_{\text{автоном.}} = \text{Влас. капіт.} / \text{Заг. капіт. і зобов'яз.}$$

Відображає частку власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування. Рекомендоване значення – не менше 0,5 (50%).

- Коефіцієнт фінансового левериджу:

$$K_{\text{фін. левер.}} = \text{Зобов'яз.} / \text{Власн. Капітал.}$$

Показує, скільки залучених коштів припадає на одиницю власного капіталу. Високе значення може свідчити про підвищений фінансовий ризик.

- Коефіцієнт покриття зобов'язань:

$K_{\text{покрит.}} = \text{Влас. капіт.} / \text{Заг. зобов'яз.}$

Відображає здатність підприємства покривати свої зобов'язання за рахунок власного капіталу. Чим вище коефіцієнт, тим вища фінансова стійкість.

- Частка довгострокових зобов'язань у загальній сумі зобов'язань:

$\text{Частка довгострок.} = \text{Довгострок. зобов'яз.} / \text{Заг. зобов'яз.}$

- Частка поточних зобов'язань у загальній сумі зобов'язань:

$\text{Частка пот.} = \text{Поточ. зобов'яз.} / \text{Заг. зобов'яз.}$

Показники змін у складі капіталу і зобов'язань. Аналіз динаміки капіталу та зобов'язань дозволяє зрозуміти, як змінюються джерела фінансування підприємства з часом, що може свідчити про зміну стратегії фінансування або про фінансову нестабільність.

- Темп зростання (приросту) власного капіталу:

$T_{\text{капіт.}} = (\text{Влас. капіт. пот. Періоду} - \text{Влас. капіт. попер. періоду} / \text{Влас. капіт. попер. періоду}) \times 100\%$

- Темп зростання (приросту) зобов'язань:

$T_{\text{зобов'яз.}} = (\text{Зобов'яз. поточ. Періоду} - \text{Зобов'яз. попер. періоду} / \text{Зобов'яз. попер. періоду}) \times 100\%$

- Коефіцієнт зростання фінансового левериджу:

$K_{\text{зростан. левер.}} = K_{\text{фін. левер.}}(\text{поточ. період}) /$

$K_{\text{фін. левер.}}(\text{попер. період}).$

Показує, наскільки збільшилася залежність підприємства від зовнішнього фінансування. Звідси, проведемо аналіз структури активів ПрАТ «Тернопільський молокозавод» (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Аналіз структури пасивів ПрАТ Тернопільський молокозавод»

№ з/п	Назва коефіцієнта	Формула розрахунку	Результат
1.	Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	$K_{\text{автоном.}} = \text{Влас. капіт.} / \text{Заг. капіт. і зобов'яз.}$	0,491
2.	Коефіцієнт фінансового левериджу	$K_{\text{фін.левер.}} = \text{Зобов'яз.} / \text{Власн. капіт.}$	1,038
3.	Коефіцієнт покриття зобов'язань	$K_{\text{покрит.}} = \text{Влас. капіт.} / \text{Заг. зобов'яз.}$	0,964
4.	Частка довгострокових зобов'язань у загальній сумі зобов'язань	$\text{Частка довгострок.} = \text{Довгострок. зобов'яз.} / \text{Заг. зобов'яз.}$	0,23
5.	Частка поточних зобов'язань у загальній сумі зобов'язань	$\text{Частка пот.} = \text{Поточ.зобов'яз.} / \text{Заг. зобов'яз.}$	0,770
6.	Темп зростання (приросту) власного капіталу	$T_{\text{капіт.}} = (\text{Влас. капіт. пот. періоду} - \text{Влас.капіт. попе р. періоду} / \text{Влас. капіт. попер. періоду}) \times 100\%$	47,64%
7.	Темп зростання (приросту) зобов'язань	$T_{\text{зобов'яз.}} = (\text{Зобов'яз. поточ. періоду} - \text{Зобов'яз. попер. періоду} / \text{Зобов'яз. попер. періоду}) \times 100\%$	6,40%
8.	Коефіцієнт зростання фінансового левериджу	$K_{\text{зростан. левер.}} = K_{\text{фін.левер.}}(\text{поточ.період}) / K_{\text{фін. левер.}}(\text{попер. період})$	0,721

На основі проведеної діагностики можна зробити такі висновки:

- Висока частка власного капіталу свідчить про фінансову стабільність підприємства, оскільки воно менше залежить від зовнішніх джерел фінансування.

- Значний рівень зобов'язань, особливо короткострокових, може свідчити про ризики ліквідності, що потребує додаткової уваги до управління грошовими потоками.

- Якщо коефіцієнт автономії низький (менше 0,5), підприємству варто звернути увагу на зміцнення власного капіталу для підвищення фінансової стійкості.

- Рекомендується контролювати рівень фінансового левериджу, щоб уникнути надмірної залежності від позикових коштів, що може призвести до проблем із платоспроможністю.

ВИСНОВКИ

Провівши дослідження проблем фінансової звітності як інформаційної бази економічної діагностики діяльності підприємства, можна зробити такі висновки:

1. Під «фінансовою звітністю» розуміємо сукупність із систематизованої інформації за фінансовими результатами діяльності суб'єкта господарювання за відповідний період, що складена у відповідності до установлених стандартів з бухгалтерського обліку. Фінансова звітність є важливим інструментом управління та ухвалення якісних економічних рішень.

2. Використання фінансової звітності у діагностиці супроводжується відповідним аналізом, зокрема: а). вертикальний аналіз: виявлення структури статей в відсотках за певними співвідношеннями; б). горизонтальний аналіз: оцінка змін показників за кілька відповідних періодів; в). коефіцієнтний аналіз: розрахунок показників ліквідності, рентабельності, оборотності; г). SWOT-аналіз: використання фінансових даних для визначення сильних і слабких сторін.

3. Ключовими причинами створення фінансової звітності та її стандартизації є: визначення основних концепцій, що лежать в основі підготовки та подання фінансової звітності; наданні керівництву підприємств актуальної інформації про нові стандарти бухгалтерського обліку та перегляду чинних нормативів; сприяти аудиторам у формуванні висновку щодо відповідності набору фінансових звітів МСФЗ; допомагати користувачам інтерпретувати фінансову інформацію, що вміщає в сумі фінансові звіти, що відповідають МСФЗ.

4. Формування балансу, а також звіту про фінансові результати мають бути важливими складовими фінансового менеджменту. Раціональна організація процесу із формування фінансової звітності дає змогу: забезпечити достовірність фінансової інформації; ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення; підвищити імідж перед інвесторами та кредиторами; виявляти та мінімізувати фінансові ризики у встановлені строки.

5. Формування за формою 3 «Звіту про рух грошових коштів» є суттєвою особливістю фінансової звітності, що показує надходження й, звісно, вибуття грошових потоків за відповідний період. Він може складатися за такими методами: а). прямий; б). непрямий. «Звіт про власний капітал» за формою 4 складається з таблиці, яка містить такі основні розділи, як: показники власного капіталу: статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал, вилучений капітал; та зміни за період. «Примітки до річної фінансової звітності» за формою 5 є невід'ємною частиною фінансової звітності підприємства, що дають додатку інформації, що представлена у формах звітності.

6. Економічна діагностика показників наявності, структури та змін у складі активів підприємства є важливою частиною фінансового аналізу. Вона допомагає оцінити ефективність управління ресурсами підприємства, виявити сильні та слабкі сторони в його фінансовому стані, а також виявити можливі ризики та перспективи для подальшого розвитку. Економічна діагностика активів підприємства здійснюється за допомогою використання відповідних показників: 1) показники наявності активів; 2) показники структури активів; 3) показники змін у складі активів; 4) оцінка ефективності використання активів.

7. За результатами проведеної економічної діагностики можна зробити висновки щодо поточного стану активів підприємства, виявити проблемні зони та запропонувати рекомендації щодо покращення управління активами, а саме: оптимізація структури активів для підвищення ліквідності; покращення політики управління основними засобами для підвищення їх рентабельності; інвестування в оновлення та модернізацію виробничих засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П., Атамас О. Аналіз і оцінка пропозицій з удосконалення плану рахунків. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 5. С. 3-16.
2. Безверхий К. В. Термінологія національних та міжнародних стандартів фінансової звітності (на прикладі НП(С)БО 1 ТА П(С)БО 19). *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 5. С. 35-44.
3. Безверхий К. В., Бочуля Т. В. Деякі питання порядку складання вітчизняної фінансової звітності підприємств в контексті законодавчих змін. *Облік і фінанси*. 2013. № 3 (61). С. 25-28.
4. Бондарєва Т. Г. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Звітність підприємств» для студентів напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» денної та заочної форми навчання. Рівне: НУВГП, 2017. 103 с.
5. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: моногр. К.: Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
6. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV, чинний, поточна редакція – Редакція від 03.09.2024, підстава – 3257-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
8. Закон України «Про офіційну статистику» від 16 серпня 2022 року № 2524-IX, чинний, поточна редакція – Ухвалення від 16.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text>.
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: [затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30 листопада 1999 р.: зі змінами і доповн.]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.

10. Коваленко Г. В. Фінансова звітність як джерело інформації для прийняття управлінських рішень. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 4 (76). С. 158-162.

11. Ковальова Т. В. Про удосконалення плану рахунків бухгалтерського обліку для цілей управління. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2018. № 2. С. 112-125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pirpr_2018_2_11.

12. Колесніченко А. С., Аль-Сьюф Я. А. Теоретико-методичні засади економічної діагностики показників бухгалтерської фінансової звітності. URL: https://econommeneg.btsau.edu.ua/sites/default/files/visnyky/economika/kolesnichenko_77-86_0.pdf.

13. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf.

14. Коробко О. М. Бухгалтерська фінансова звітність: методологія складання і практика використання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К., 2003. 20 с.

15. Корягін М. В., Куцик П. О. Коцептуальний розвиток методології бухгалтерського обліку: моногр. Львів: ЛКА, 2015. 239 с.

16. Коцюба О. С. Перспективна діагностика фінансової стійкості підприємства в ситуації інтервальної невизначеності даних прогнозової фінансової звітності. *Стратегія економічного розвитку України*. 2016. № 39. С. 173-189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/seru_2016_39_23

17. Кучеренко Т. Є., Оляднічук Н. В. Удосконалення Плану рахунків бухгалтерського обліку. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Серія: Економіка; редкол.: А. Ф. Головчук (відп. ред.) та ін.* Вип. 77. Ч. 2. Умань, 2012. С. 163-171. URL: <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/e75ce8ab-3a44-49fa-9833-7d4d0a6f6270/content>

18. Левицька С. О. Звітність підприємств: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2009. 213 с.

19. Легенчук С. Ф., Батіщева Н. М. Фінансова звітність футбольного клубу: галузеві особливості представлення фінансової інформації. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 2013. № 2. С. 110-117. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2013_2_13
20. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2016. 360 с.
21. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с
22. Малишкін О. І., Плани рахунків підприємств європейських країн у контексті міжнародних стандартів і євроінтеграції. *Водний транспорт.* 2017. Вип. 1. С. 61–68.
23. Малишкін О. І. Структура балансів підприємств України і Польщі в умовах Директив ЄС. *Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій. Серія «Економіка і управління».* Вип. 41 (1). К.: ДУІТ, 2018. С. 166-176.
24. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text
25. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf.
26. Михалевич С. План рахунків бухгалтерського обліку і необхідність його вдосконалення. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2011. № 7. С. 7-9.
27. Михалевич С. Г. Необхідність стандартизації і гармонізації обліку та звітності за сучасних умов господарювання. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси.* 2015. Вип. 12(1). С. 191-197. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2015_12\(1\)__27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2015_12(1)__27).
28. Муренко Т. О. Організація контролю фінансової звітності (на прикладі підприємств залізничного транспорту України): дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Одеса, 2012. 226 с.

29. МСФЗ 9 та covid-19. Облік очікуваних кредитних збитків із застосуванням МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» з огляду на поточну невизначеність, що виникає внаслідок пандемії «covid-19». 27.03.2020 р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/МСФЗ_9_та_covid-19.pdf.
30. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>.
31. Озеран А. В. Теорія та методологія формування фінансової звітності підприємств: моногр. К.: КНЕУ, 2015. 471 с.
32. Отенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. А. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.
33. Панченко І. А., Городиський Н. П. Фінансова звітність як джерело інформації про результати діяльності підрядних організацій: досвід України. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2013. Вип. 1. С. 223-236. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2013_1_17.
34. Панченко О. М., Мельник О. М. Фінансова звітність та план рахунків: напрямки гармонізації в умовах впровадження МСФЗ. *Ефективна економіка*. 2023. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_11_66
35. Пархоменко В. Удосконалення плану рахунків бухгалтерського обліку. *Вісник податкової служби України*. URL: http://www.visnuk.com.ua/article/one/Valerii_PA612_6818.html
36. Перейминовк Т. А. Аналіз в системі аудиту звіту про рух грошових коштів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. Житомир: ЖДТУ, 2007. № 2 (40). С. 153-159.
37. Пилипенко О. Прогнозована фінансова звітність за МСФЗ в умовах воєнного стану. *Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки*. 2023. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2023_1_10
38. Пилипенко Л. М. Фінансова звітність: відповідність сучасним інформаційним потребам управління та регулювання ринковою економікою. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія

«Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2011. № 720. С. 230-233.

39. Рабошук А. В., Грицишен Д. О. Звітність в мусульманських країнах: особливості застосування в Україні. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. Житомир: ЖДТУ, 2010. № 1 (51). С. 27-31.

40. Резнікова В. В., Орлова О.С. Гармонізація бухгалтерського обліку і фінансової звітності суб'єктів господарювання в Україні: поняття та форми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 31 (2). С. 50-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_31%282%29__14.

41. Рожелюк В. М. Стандартизація та гармонізація обліку в контексті міжнародних та національних стандартів. *Інноваційна економіка*. 2011. № 4. С.118-122. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/por...al/soc_gum/ inek/2011_4/118.pdf.

42. Судакова О. І. Економічна діагностика показників бухгалтерської фінансової звітності підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 7. С. 36-38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2012_7_11

43. Сушко Д. С. Дефініції балансу в обліково-економічній літературі та їх критична оцінка. *Вісник ЖДТУ*. 2005. № 3 (33). С. 212-222.

44. Сторожук Т. М. Облікова політика підприємства. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2015. 240 с.

45. Чижевська Л. В. Бухгалтерський облік: розвиток методології, професійне навчання: моногр. Житомир: ЖДТУ, 2006. 304 с.

46. Шеверя Я. В. Облік, аналіз, аудит, звітність та оподаткування в умовах глобалізації економіки: моногр. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 300 с.

47. Shermatov Gofurjon Gulamovich. Fundamentals of Economic Diagnostics and Modeling in Assessing the Development of the Economy *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, p. 3703-3715. URL: <https://library.schreder.com/view/101039190/8/#zoom=true>

АНОТАЦІЯ

Колесник Т. Фінансова звітність як інформаційна база економічної діагностики діяльності підприємства. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», освітньо-професійна програма «Бізнес-аналітика та управління інноваційними системами». Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2024.

У роботі розкрито поняття фінансової звітності як інформаційної бази економічної діагностики діяльності підприємства; склад і елементи фінансової звітності; організацію й методику складання та подання балансу і звіту про фінансові результати; організацію та методику формування і подання інших форм фінансової звітності; економічну діагностику показників наявності, структури та змін у складі активів підприємства; економічні показники щодо капіталу і зобов'язань підприємства та їх економічну діагностику.

ANOTATION

Kolesnyk T. Financial reporting as an information base for economic diagnostics of enterprise activity. – Manuscript.

Research for obtaining a master's degree in the specialty 071 "Accounting and taxation", educational and professional program "Business analytics and management of innovative systems" West Ukrainian National University. Ternopil, 2024.

The work reveals the concept of financial reporting as an information base for economic diagnostics of the enterprise's activity; composition and elements of financial reporting; the organization and methodology of drawing up and submitting the balance sheet and the report on financial results; organization and methodology of formation and submission of other forms of financial reporting; economic diagnosis of indicators of availability, structure and changes in the composition of the company's assets; economic indicators regarding the capital and liabilities of the enterprise and their economic diagnosis.